

ВИДАВНИЧІ ПРОЕКТИ КОСТЯ ПАНЬКІВСЬКОГО

Майя Кострова

*молодший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
відділення “Наукова бібліографія і книгознавство”
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Кость Паньківський (1855–1915) — економіст, просвітній діяч і видавець кінця XIX — початку XX ст. — належить до тієї когорти визначних суспільних діячів, які все своє життя присвятили своєму народові і заслужують на те, щоб їх жертвна праця була гідно оцінена і залишилась у пам’яті прийдешніх поколінь.

Постать К. Паньківського мало досліджена. Про нього є лише книжечка І. Витановича¹, в якій на підставі архівних матеріалів та спогадів подано огляд життя і діяльності К. Паньківського як одного з визначних просвітницьких і громадських діячів кінця XIX — початку XX ст. Окремі згадки про нього знаходимо в працях М. М. Лозинського, С. Єфремова, В. Дорошенка та ін.² Сучасні дослідники Р. Пастушенко, О. А. Рожнятовська, О. Кузьмінець і О. Цапко розглядають постать К. Паньківського здебільшого як кооперативного діяча³. Його видавничу діяльність не була ще об’єктом спеціального дослідження, хоча вона заслуговує на

© Кострова М., 2008

¹ *Витанович І.* Кость Паньківський: ідеаліст громадської праці і віри у власні сили народу (15.IV.1855–16.XI.1915).— Нью-Йорк: Вид. Т-ва Українських Кооператорів, 1954.— 48 с.

² *Лозинський М. М.* Ті, що від нас відійшли: Посмертні згадки.— Львів, 1917.— С. 24-27; *Єфремов С.* До історії галицької руїни: (Меморіал К. Паньківського) // Наше минуле.— 1918.— Чис. 1.— С. 57-58; *Дорошенко В.* Огнище української науки. Наукове Товариство імени Т. Шевченка: З нагоди 75-річчя його заснування.— Нью-Йорк: Філядельфія, 1951.— С. 81; *Дорошенко В.* “Просвіта”: її заснування й праця: Короткий історичний нарис з додатком про “Просвіти” в інших країнах.— Філадельфія, Па; ЗДА, 1959.— С. 63.

³ *Пастушенко Р.* Кость Паньківський (1855–1915) // Українські кооператори: Іст. нариси.— Львів: Вид-во “Укоопосвіта” Львів. комерц. акад., 1999.— Кн. 1.— С. 102-115; *Рожнятовська О. А.* Сподвижник національної ідеї: До 110-річчя від дня народження К. Ф. Паньківського // Календар знаменних і пам’ятних дат. II квартал 2005.— Київ, 2005.— С. 28-36; *Кузьмінець О., Цапко О.* Кость Паньківський — видатний діяч українського громадсько-політичного руху // Розбудова держави.— 1997.— № 3.— С. 41-46.

грунтовний аналіз. К. Паньківський розпочинає її у Львові в 1887 р. в молодому віці. Перед цим він набув знань і пройшов сувору життєву школу.

Кость Паньківський закінчив гімназію в Перемишлі. В 1877 р. навчався в духовній семінарії, з якої на другому році навчання був виключений на підставі доносів за поширення соціал-демократичних ідей та зв'язок із Іваном Франком. У квітні 1879 р. був заарештований і ув'язнений на три місяці австрійською владою.

У 1880–1883 рр. навчався у Відні в сільськогосподарській академії. Був членом українського студентського товариства “Січ”, упорядкував для товариства бібліотеку. За заслуги перед товариством був іменований його почесним членом. Репродукував там 200 портретів відомих українських діячів і побутових сцен⁴.

Повернувшись із Відня, чотири роки працював у банку “Włościańskim w likwidacyi” і одночасно адміністратором “Діла” та членом виділу майже всіх українських товариств. Багато років жертвовної праці віддав товариству “Просвіта”, Науковому товариству ім. Шевченка, Руському Педагогічному Товариству. Був одним із найбільших жертводавців їх бібліотек, безоплатно або власним коштом здійснював видавничу та редакторську роботу в цих товариствах, брав безпосередню участь в обговоренні і владнанні видатків на видання книжок та встановленні на них цін.

Надзвичайно любив книги, купував їх для своєї бібліотеки, а потім дарував бібліотекам товариств. Свою любов до книжки намагався прищепити підростаючому поколінню. Розуміючи важливість друкованого слова у вихованні і спостерігаючи недостачу українських книжок, К. Паньківський розпочинає свою видавничу діяльність. За період 1887–1909 рр. своїм коштом видав більше 40 видань. Майже всі свої видання сам редагував, робив їх коректуру, бо прибуток від його вкладів у видання був дуже мізерний.

Серед видань К. Паньківського на особливу увагу заслуговує “Альбум заслужених Русинів”, виданий у Львові для товариства “Просвіта” (так він зазначає в автобіографії, яка зберігається серед матеріалів І. О. Левицького у відділі рукописів ЛНБ: “...видав тов. “Просвіта” альбум заслужених Русинів...”)⁵.

Авторство Костя Паньківського як укладача цього видання і як видавця його підтверджує ще одна автобіографія, написана ним для видавництва альманаху “Січ”, яка зберігається також у відділі рукописів

⁴ Львівська наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України. Відділ рукописів (далі — ЛНБ. Відділ рукописів).— Ф. 167, оп. 2, спр. 2442 / п. 74.— Арк. 7-8.

⁵ Там само.— Арк. 8.

ЛНБ у фондї НТШ: “І так видав або уложив для тов. “Просвїта”... альбум заслужених Русинів...”⁶.

Проте І. О. Левицький в “Галицко-рускої бібліографії...” за 1887 р. (с. 3) не називає укладача “Альбуму...” і повідомляє, що це видання товариства “Просвїта”. В описі цього видання він подає 18 портретів українських діячів за алфавітом їх прізвищ. “Альбум...”, як видання товариства “Просвїта”, подає також І. Калинович у “Списі видань Товариства “Просвїта” ...” і єдиний вказує на кількість надрукованих примірників (259)⁷. Примірника “Альбуму...” з такою кількістю портретів розшукати нам не вдалось.

Примірник під такою ж назвою із колекції М. Возняка ЛНБ нараховує 23 портрети (без поданого списку), 6 з них є у виданні, зареєстрованому І. О. Левицьким. Альбом має вигляд папки темно-синього кольору, на передній стороні обкладинки посередині напис: “Альбумъ заслужених Русинѡвъ”, внизу з другого боку обкладинки: “Переплетническое зав[едение] М. Спожарского у Львовѣ”.

Ще один примірник (обкладинка коричневого кольору) є у відділенні “Палац мистецтв ім. Тетяни та Омеляна Антоновичів”, і нараховує 47 портретів українських діячів і дві фотографії, виготовлені на фотолітографічній фірмі Ангерера і Гьошля у Відні (фірма і художник зазначені на фотографіях зліва і справа) під назвами “Церква Юра у Львові” художника Т. Маєргофера та “Герб Руси”.

Очевидно, що це дві фотографії із тих, про які К. Паньківський пише в автобіографії: “...будучи у Відні вистарався 200 ріжних фотографій наших виднійших людей і інших побутових сцен, фотографом Кнізека...”⁸.

На більшості портретів внизу зліва і справа зазначені прізвища художників: Т. Маєргофер, Л. Шиманський, В. Коваль, Л. Серебряков та прізвища власників фотолітографічної фірми у Відні: Ц. Ангерер і Гьошль (С. Angerer & Göschl). І. О. Левицький подає прізвище останнього як “Yöschl”, тоді як на деяких портретах чітко видно першу букву G.

Всередині цього примірника “Альбуму...” є дарчий напис: “Дорогому Влодзьови на доказ приязни присвячує Іляріон Козак⁹ 1893”.

⁶ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 1, спр. 507/13, п. 1.— 2 арк.

⁷ Альбумъ заслуженихъ Русинѡвъ. (18 портретів). Львів, 1887, 8°, 18 карт. портретів. Друк. 259 прим. // *Калинович І.* Спис видань Товариства “Просвїта” у Львові, 1868–1924.— Львів: Накл. Товариства “Просвїта”, 1926.— С. 13.

⁸ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 167, оп. 2, спр. 2442 / п. 74.— Арк. 8.

⁹ Очевидно, йдеться про Ілярія Козака (бл. 1875, с. Потелич, нині Жовківський р-н Львів. обл. — рік смерті невідомий) — оперного та концертно-камерного співака. Навчався на правничому факультеті університету та в консерваторії (1898–1903) у Відні. Соліст Одеської (1902–1904) та Віденської (від 1904) опер. У 1920-ті рр. виступав з концертами в Бережанах, у Львові, Тернополі та

Найповніший список портретів “Альбуму...” зареєстровано в колекції Б. Грінченка¹⁰. Серед них є три портрети Т. Шевченка, яких немає в інших примірниках. Оскільки видання раритетне, то, очевидно, доцільно було б доповнити примірники ЛНБ копіями із зібрання Б. Грінченка. Попередньо це видання анонсувалося в газеті “Діло” в розділі оголошень: “Альбум заслужених Русинів”. Ціна 70 кр. Дістати можна в товаристві “Просвіта”¹¹.

Не менш цінним є ще одне раритетне видання К. Паньківського “Українські монограми для вишивок хрестиками і гафтом”¹². Назва українською і французькою мовами та напис: “Чистий дохід на пам’ятник Т. Шевченка у Львові. Дістати можна у Костя Паньковського ул. Театинська ч. 19 у Львові. Літ. А. Андрейчин у Львові”. Це єдиний примірник альбому в ЛНБ, який зберігається у відділі “Україніка”.

Ще один примірник цього видання зареєстрований у збірці Б. Грінченка в Національній бібліотеці України (НБУ) ім. В. І. Вернадського. Він був надісланий Б. Грінченку К. Паньківським, про що дізнаємося з листа від 17.06.1896 р. до Б. Грінченка. Кость Паньківський повідомляє, що “...вислав “Монограми до вишивок” видані своїм накладом на спробу, чи цензура пустить їх до Росії. Якби їх цензура пустила то прошу ім зробити рекламу, хочби платну, а я охотно видатки покрию, і вказати дорогу, котрою маю іти, щоб наклад, що мене коштує 800 зр звернувся і на пам’ятник Шевченка у Львові дещо прийшло”¹³.

Анонсувалося це видання і в часописі “Зоря” в розділі “Хроніка”, яку вів В. Лукич: “Заходом і коштом К. Паньківського і А. Андрейчина появився у Львові обширний альбом з взірцями “Українських монограмів для вишивок хрестиками і гафтом”. На 23 картах 4⁰ [четвірки] подано прегарні і артистично викінчені монограми найрізномірніших форм, стилів і композицій, а на кінці долучено взірці кількох повних імен

інших міст Галичини. 1901 р. брав участь у Шевченківському концерті у Відні. Див.: Тернопільський енциклопедичний словник.— Тернопіль, 2005.— Т. 2.— С. 122; Лисенко І. Словник співаків України.— Київ; Джерзі Сіті, 1997.— С. 138-139.

¹⁰ Альбум заслужених русинів: [Портрети 57 осіб].— [Львів].— [Додаток до Львівської “Зорі”] // Каталог фондів / Укл.: І. Г. Шовкопляс, М. А. Воробей, Г. Г. Дідківська; ЦНБ ім. В. І. Вернадського.— Київ, 1988.— Т. 1: Бібліотечні колекції; Вип. 1: Б. Д. Грінченко.— С. 454-455, п. 1221.

¹¹ Діло.— 1896.— Чис. 68.— С. 4.

¹² Українські монограми для вишивок хрестиками і гафтом: Monogrammes oukrainiens pour broderies sur canevas et au point plat / Заходом і коштом А. Андрейчина і К. Паньковського.— Львів, 1896.— 23 картки.

¹³ НБУ ім. В. І. Вернадського. Ін-т рукопису.— Ф. 170, од. зб. 809, ф. III, № 39042.— Арк. 10.

жіночих [на пр. Ольга Зофія] у формі монограмовій, а також взірці корон і герб Галицької Руси. Альбом вражає око як композицією, так і гарним викінченням. Ціна за примірник 2 крб. Чистий дохід з видання призначив шан. видавець [К. Паньківський] на пам'ятник Шевченка у Львові. Дістати можна у видавця [у Львові, ул. Театинська ч. 19]¹⁴.

І. О. Левицький в енциклопедичній статті про львівського гравера-літографа Андрея Андрейчина, який мав свою власну літографічну фірму у Львові, пише: “З помежи робіт, виконаних у літографії Андрея Андрейчина достойні особливої уваги “Вишивки всхідної Галичини [вид. Ант. Хойнацького, 1895] і “Українські монограми для вишивок хрестиками і гафтом” [1896 р.]. Монограми ті видав Андрей Андрейчин на вспільний кошт с Конст. Паньківським [см.] і обі ті роботи під взглядом технічного и естетичного виконання сміло могут конкурувати с подібного рода європейськими видавництвами, а навіть о много пере-висшають подібні видавництва кїєвські, одескі и петербургські”¹⁵.

Позитивну рецензію на це видання вміщено в часописі “Учитель”, де наголошено, що “...повинні ті монограми знаходитися в кожній рускій родині... Для панночок і жінок дарунок знаменитий! Кожда за него подякує дуже солодко!”¹⁶.

Серед видань, укладених К. Паньківським, на особливу увагу заслугує також “Рускій спі́ваникъ”¹⁷, виданий товариством “Просвіта” двома накладами (1888, 1899). Примірник видання 1888 р., яке вийшло накладом 2500 екземплярів, зберігається у відділі рідкісної книги ЛНБ з печаткою бібліотеки Народного Дому, два примірники видання 1899 р. — у відділах: “Україніка” і “Рідкісна книга” ЛНБ.

Потреба укладання нового збірника пісень була викликана появою нових музичних композицій талановитих композиторів на слова народні та авторські. Крім того, як зазначає укладач, давніші збірники пісень недостатньо якісно укладені, не зовсім відповідали естетичним смакам і своїми музичними композиціями не могли рівнятися з новими¹⁸.

¹⁴ Зоря.— 1896.— Чис. 12.— С. 240.

¹⁵ Андрейчин Андрей Мих. [1865] // Прикарпатська Русь въ XIX вѣцѣ въ біографіяхъ и портретахъ ея дѣятелей съ увзглядненемъ замѣчательныхъ людей, котрыхъ 1772 р. заставъ при жизни написавъ на подставѣ автобіографичныхъ записокъ и архивально-библіотечныхъ матеріалѣвъ Иванъ Єм. Левицкій.— Львѣвъ: Коштомъ автора, 1898.— Т. 1, вип. 1.— С. 48.

¹⁶ Учитель.— 1896.— Чис. 16/17.— С. 267.

¹⁷ Рускій спі́ваникъ / Уложивъ *Кость Паньковскій*.— У Львовѣ: Накл. тов. “Просвѣта”. Зъ друкарнѣ Товариства им. Шевченка, 1888.— 288 с.— 16°.— Ц. 10 кр. а. в.— Друк 2500 пр.

¹⁸ Передне слово // Рускій спі́ваникъ / Уложивъ *Кость Паньковскій*.— У Львовѣ: Накл. тов. “Просвѣта”, 1888.— С. 3.

Відгуки про це видання в пресі були досить суперечливими. Зокрема, москвофільський часопис “Червоная Русь” писав: “Рускій співаникъ” уложив Кость Паньковскій. Под таким заглавиєм издало Общество “Просвіта” сборник песней в большей части составляющих текст новейших русских хоральных композиций. Цена экземпляра, обнимающего 288 сторон и выше 250 текстов различных песен, выносит 40 кр. Г. Паньковский, як видно из сборника, тщательно собрал в нем все песни, появившиеся у нас во время последнего польского возстания и направленные против “москалей”, а избегал обнародования песен против всех других народностей. Бедныи ти “москали!”¹⁹.

Заперечеує таким закидам москвофілів В. Коцовський у своїй рецензії, опублікованій в часописі “Зоря”. Вказавши на актуальність і доцільність збірника, його наповнення, якісний друк і папір, він наголосив: “Видумана и то досить немудро выдумана “Червоною Руссю” неправда, буцім то в сім збірнику поміщені тільки прихильні Польщі і ворожі Москві пісні, видасть ся супротив сего, що в збірнику поміщено множество чисто-народних пісень і творів зовсім вже не полонофільських авторів (Шевченка, Федьковича, Гушалевича, Устияновичів, Як. Головацького, Шашкевичів — батька и сина), як и супротив ясно висказаної в передньому слові провідної думки збірника — кождому хиба маневром когось, у кого лежать на складі свої власні, давні, не розпродані, але-ж и не Польщі ні Москві не ворожі “збірники”²⁰.

Досить ґрунтовну рецензію на виданий збірник подає І. Франко в польському часописі “Prawda” (1888, Варшава). В перекладі українською мовою її вміщено в зібранні творів І. Франка. Відзначаючи важливість виданого “Співаника” для громадськості, який “...виявляє дуже значний, як для початку заґін працівників на ниві української музики”, автор вказує і на деякі його недоліки: “Видання гарне і ретельне; де-не-де можна було б бажати більшої правильності текстів загальновідомих літературних творів (наприклад, нетактовним є виправлення творів Шевченка, яке інколи зустрічається) і кращих, повніших варіантів народних пісень. Незважаючи на ці дрібні недоліки, збірник пана Паньківського можна вважати цілком вдалим і відповідним для практичних завдань, тим більше що і ціна (50 кр.) є цілком приступною”²¹.

¹⁹ “Рускій співаникъ...” // Червоная Русь.— 1888.— Чис. 14.— С. 4.

²⁰ Коцовскій В. [Рец.]: “Рускій співаникъ”. Уложив Кость Паньковскій. У Львовѣ. Накл. товариства “Просвіта”, 1888. 288 с. Ц. 40 кр. // Зоря.— 1888.— Чис. 4.— С. 72.

²¹ Франко І. [Рец.]: “Рускій співаникъ”. Уложив Кость Паньківскій. Накл. товариства “Просвіта”, Львів, 1888 // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. / Редкол.: І. Басс, М. Бернштейн, Г. Верес та ін.— Київ: Наук. думка, 1980.— Т. 27: Літературно-критичні праці (1886–1889).— С. 199–200.

Друге видання “Руского співаника” (1899), яке вийшло накладом 5000 примірників, доповнене розділами: “Колядки і щедрівки” (6), “Коломийки” (90 куплетів) (ціною 80 сот. в оправі).

1891 р. К. Паньківський для Руського Товариства Педагогічного укладає два гарно ілюстровані видання під псевдонімом Кость Федьків: “Віночок”²² та “Квіточка”²³, куди увійшли вірші, колискові та оповідання виховного змісту. Вартість книжечок — 20 кр. а. в. Руське Товариство Педагогічне рекомендувало їх Краєвій Раді Шкільній на премії кращим учням.

Окрім цього, починаючи з 1888 р., заходом і коштом К. Паньківського виходить низка видань. Зокрема, він дає кошти на видання партитури М. Лисенка на слова Т. Шевченка “Іван Гус”²⁴. Місце зберігання трьох примірників — відділення “Палац мистецтв ім. Тетяни та Омеляна Антоновичів” ЛНБ. На двох виданнях — кругла печатка “Хор Товариства “Зоря” у Львові”.

У 1900-х рр. виходять збірки поезій Іл. Грабовича та Мих. Гаврилка. Щодо видання останнього, “На румовищах” (Краків, 1909), то в ньому безпосередню участь брав Б. Лепкий, який на той час жив у Кракові і листувався з К. Паньківським²⁵.

На прохання К. Паньківського оцінити вірші відомого “артиста-різьбяр”, Б. Лепкий пише про неабиякий талант М. Гаврилка як поета і висловлює думку про те, “...що було б добре і для нашого письменства хосенно, коли б отсі вірші могли появитися друком”²⁶.

Б. Лепкий пропонує К. Паньківському видати збірку в Кракові, бо так буде дешевше, лише просить прислати завдаток, а решту грошей прислати після того як збірка вийде з друку²⁷.

Під безпосереднім доглядом К. Паньківського у Львові друкується видання, підготовлене Б. Грінченком — “Писання Трохима Зіньківського” (1893.— Ч. 1; 1896.— Ч. 2). В передмові до видання Б. Грінченко щиро

²² Віночокъ: Дарунокъ для молодежи / Впорядкувавъ Кость Федьковъ.— У Львові: Накл. Руского товариства педагогічного, 1891.— 31 с.

²³ Квіточка: Дарунокъ для молодежи / Впорядкувавъ Кость Федьковъ.— У Львові: Накл. Руского товариства педагогічного, 1891.— 32 с.

²⁴ Лисенко М. Иван Гус: Гуртовий спів з супроводом фортепяна до слів Т. Г. Шевченка / Списав до дня 20-тих роковин Єго смерти...— Липск; Львів: Накл. Костя Паньковского, 1888.— 7 с.

²⁵ Три листи Б. Лепкого до К. Паньківського опубліковані у виданні: Журавлі повертаються...: З епістолярної спадщини Богдана Лепкого / Упоряд., авт. передм., приміт. і коментарів В. Качкан.— Львів, 2002.— С. 421-424.

²⁶ Лепкий Б. Лист до К. Паньківського від 30 червня 1909 р., Краків // Журавлі повертаються...— С. 423.

²⁷ Лепкий Б. Лист до К. Паньківського від 6 липня 1909 р., Краків // Там само.— С. 424.

дякує К. Паньківському за те “...що гаяв час ... за всі ті клопоти, які він доложив друкуючи сю книгу, — без такої щирої помочі важко було б їй побачити світ”²⁸.

Стараннями К. Паньківського для Руського Товариства Педагогічного виходять в п’яти частинах “Казки” Андерсена (1890), в двох частинах “Народні казки” (1906), “Орлеанська дівчина Жанна д’Арк” (1893) та ін. У 1891 р. розгорнулася кампанія за введення в Галичині фонетичного правопису, і К. Паньківський видає 10 тисяч примірників брошури “Про руску правопись” С. Нагнибіди (під псевдонімом С. Смаль-Стоцького), про що сам зазначає в автобіографії²⁹.

У 1891–1904 рр. започатковує і видає своїм коштом серії видань: “Бібліотека Батьківщини”, “Бібліотека Зеркала”, “Дрібна бібліотека”, “Економічна бібліотека”. “Бібліотеки Батьківщини” (1892–1896) вийшло 6 книжечок — це “Збірник оповідань” у двох частинах (1892), де публікує оповідання Б. Грінченка (під псевдонімом В. Чайченко), Ю. Гаврисевича, Т. Боднаришина та ін. Окремими книжечками в серії виходять твори Б. Грінченка — “Робінзон” (1892), “Хома Макогін” (1892) та І. Негребецького — “Хлопи і хлопська справа” (1896), “Дві хлопські держави” (1896).

Оповідання В. Масляка (під псевдонімом В. Залуквич) “Кістяки Гольбайна” і “Кандидат” К. Паньківський видає в серії “Бібліотека Зеркала” (1891, 1892).

В серії “Дрібна бібліотека”, 18 книжечок якої вийшли за період 1894–1897 р. форматом малої 16⁰ (шістнадцятки), видавець друкує твори Є. Гребінки, В. Кулика, В. Щурата, М. Александровича (під псевдонімом Митро Олелькович), О. Маковея, Б. Грінченка, Вол. Шашкевича, переклади творів В. Гаршина, І. Сурика, Л. Толстого, І. Потапенка. Та чи не найбільше К. Паньківському імпонує творчість П. Грабовського, з яким він веде активне листування щодо видань його творів у Львові³⁰, — очевидно, тому й видає два збірники поезій П. Грабовського — “Пролісок” (1894) і “З Півночі” (1896) та три збірники його перекладів — “Твори Івана Сурика” (1894), “З чужого поля” (1895) і “Доля” (1897).

Повідомлення про видання серії “Дрібна бібліотека” подавалися в часописах “Діло”, “Зоря”, “Народна часопись” з відгуками про окремі

²⁸ Писання Трохима Зіньківського / Зредагував та життєпис написав *Вас. Чайченко*.— Книга перша (с портретом авторовим). Друковано під доглядом К. Паньковського.— [Львів]: 3 друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1893.— С. VII.

²⁹ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 167, оп. 2, спр. 2442 / п. 74.— Арк. 8.

³⁰ Листи П. Грабовського до К. Паньківського опубліковані в журналі “Жовтень”: *Дей О., Пироженко П.* Зв’язки П. А. Грабовського з Галичиною // Жовтень.— 1959.— Чис. 5.— С. 118-130.

книжки. Зокрема, Б. Грінченко в рецензії на книгу В. Гаршина “Малярі” характеризує автора як найталановитішого з тогочасних молодих московських письменників, і хоча він за своє коротке життя написав небагато, це оповідання є найкращим його твором. Б. Грінченко зазначає, що “се дуже добре, що д. Паньківський заходив ся видавати переклади творів талановитих письменників. Бажано було-б, щоб він на цьому не спинив ся, а видавав і далі книжку за книжкою”³¹.

Список видань серії “Дрібна бібліотека” подає також І. О. Левицький в “Реєстрі галицької і закордонної української преси та змісту серійних видань і літературних додатків до газет за 1890–1900 рр.”, в якому зазначає автора, назву твору, рік видання і число книжечки³².

Книги серії продавалися на складі книгарень НТШ та Ставропігійського Інституту. Список видань надруковано в каталогах книгарень, де вказувалося автора, назву, рік видання, формат, кількість сторінок, вартість, число книжечки³³.

Для поширення економічних і кооперативних знань, виховання кооперативних діячів, економістів-теоретиків і практиків К. Паньківський також власним коштом, видає серію “Економічна бібліотека”, у якій в 1904–1910 рр. вийшло 14 видань. Серед них варто назвати його працю “Кооперація, її ідея, задача і значіне”, де стисло і яскраво автор з’ясовує суть споживчої кооперації як основи для кооперацій українських галузей народного господарства³⁴. Рукопис праці знайдено у відділі рукописів ЛНБ у фонді НТШ³⁵. У виданнях серії, авторами яких були такі відомі на той час діячі кооперативного руху, як А. Жук (під псевдонімом А. Ільченко), С. Кузик, А. Корнеля, К. Левицький, Л. Когут та ін., розглядаються теоретичні і практичні питання кооперації, її завдання і значення, про холборобські, меліораційні, молочарські та господарські спілки. В деяких книжках подано показники з кооперативної літератури та підручники з теорії кооперації. Одне видання присвячене відомому українському теоретику і практику кооперативного руху на російській Україні М. Левитському.

Анонсувалися книги серії “Економічна бібліотека” в кожному числі часопису “Самопоміч” протягом 1909–1914 рр. в розділі оголошень такого

³¹ Чайченко В. [Рец.]: Малярі. Оповідання Всеволода Гаршина. Переклав з російського Д. Пісочинцев. Накл. К. Паньковського. Львів, 1894 р. 34 стор. 32⁰. Ціна 10 кр. // Зоря.— 1894.— Чис. 15.— С. 346.

³² ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 167., оп. 1, спр. 274 / п. 27.— Арк. 10-11.

³³ Дрібна бібліотека: [Список видань] // Книгарня Наукового Товариства ім. Шевченка.— Львів, [б. р.].— С. 6-7; Дрібна бібліотека: [Список видань] // Каталог книгарні Ставропіг. Ин-та во Львові.— Львов, [б. р.].— С. 26-27.

³⁴ Паньковський К. Кооперація, її ідея, задача і значіне.— Львів: Накл. автора, 1908.— 6 с.— (Економічна бібліотека; Ч. 8).

³⁵ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 1, спр. 507/11, п. 1.— 12 арк.

змісту: “В Краєвім Союзі ревізійнім, Львів, Ринок 10 можна набути, за попереднім надісланем грошей...”, далі йшов перелік видань, де вказувались автор, назва і ціна³⁶.

Всі видання серії “Економічна бібліотека” експонувались на хліборобській виставці в Стрию, яка тривала від 19 до 29 вересня 1909 р., організованій господарсько-молочарським Краєвим Союзом разом з іншими народними інституціями Стрийщини. В часописі “Самопоміч” за 30 листопада 1909 р. є повідомлення про експозицію української економічної літератури та періодики і, зокрема, про видання К. Паньківського: “Кость Паньківський у Львові видав 15 книжок про справи спільництва і господарства: і з того цікаві книжки: С. Кузика: “Про кооперації і її теорію і значінє для нас”, ц. 50 с., збірка статей різних авторів під заг. “Ідеали, теорія і прінципи кооперації”, ц. 60 с., “Що то є господарність” і ін.”³⁷.

Кость Паньківський був безпосереднім учасником цієї події. Його невтомна праця була достойно оцінена і відзначена організаторами виставки золотою медаллю. Про це вказує інформація про нагородження учасників виставки, опублікована в часописі “Господар і Промисловець”. Серед нагороджених — “...Кость Паньківський у Львові за видавництво економічної літератури”³⁸. Редагований багато років К. Паньківським журнал “Економіст” був також нагороджений золотою медаллю³⁹.

Окрім повідомлень в часописах, ця подія була зафіксована на поштових фотолістівках, одну з яких ми знайшли у фонді Б. Грінченка в Інституті рукопису НБУ ім. В. І. Вернадського. К. Паньківський послав її Б. Грінченку в Італію, де той був на лікуванні. На фото зображена величезна маніфестація з прапорами та хоругвами. В нижньому лівому куті — К. Паньківський. На звороті листівки напис: “З вистави стрийської знимка. Здорові були. Кості”⁴⁰.

В 1892 р., починаючи з другого номера, видає своїм коштом політично-економічно-господарську газету “Батьківщина” (фонетичним правописом), в якій був одночасно і редактором. Тут він публікує свої статті, підписані криптонімом “Ф” або без підпису. Своє авторство непідписаних публікацій стверджує в автобіографії: “...все не підписане то є його власне, або перерібки або оригінальне”⁴¹.

³⁶ Самопоміч.— 1911.— Чис. 1/2.— С. 32.

³⁷ Українська економічна література на стрийській виставі // Самопоміч.— 1909.— Чис. 10.— С. 6.

³⁸ Оціночна комісія хліборобської вистави в Стрию для рільництва, садівництва, огородництва і хову дробу // Господар і Промисловець.— 1910.— Чис. 1.— С. 6.

³⁹ Там само.

⁴⁰ НБУ ім. В. І. Вернадського. Ін-т рукопису.— Ф. 170, од. зб. 809, ф. III, № 38988.

⁴¹ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 167, оп. 2, спр. 2442 / п. 74.— Арк. 8.

Кость Паньківський був редактором календарів “Просвіти” (1888–1895, 1902), за дорученням Головного Виділу вів частину інформаційну, господарську та календарну. За дорученням Управи “Просвіти” в 1894–1896 рр. коштом товариства видавав за своєю редакцією просвітно-господарську газету “Читальня: Письмо з Просвіти”, де публікував також і свої статті з господарської тематики, і вже “...з другого річника, перетворив...цей журнал на часопись sui generis господарський з практичними радами для дрібного господаря”⁴².

Окрім цього, К. Паньківський був редактором журналу “Дзвінок” (1898–1900), двотижневика “Зоря” (1895, 1896). Зредагував перший том “Записок” НТШ, тоді як на виданні редактором зазначений Ю. Целевич, перший голова товариства. З приводу цього у відділі рукописів ЛНБ є цікавий лист К. Паньківського до редакції “Руслана”, в якому він пише: “Перший том записок Наук. тов. ім. Шевченка редагував я і видав я а не Целевич і то без ніякої ренумерації. Я, без відомости др. Целевича, голови Тов. тоді, зробив редактором его. Я позбирав праці, переписувався в тій справі з др. Стоцким, зредагував, зробив коректу і не знайшовши редактора підписав голову яко редактора. — Инакші поясненні оминаю”⁴³.

У 1904–1908 рр. коштом Краєвого Ревізійного Союзу за редакцією К. Паньківського виходить місячник “Економіст”, у якому він публікує фахові статті різних авторів щодо діяльності об’єднаних спілок, подає щоквартальну статистику з їх обігу, вміщує статті з усіх галузей економічного життя, вказуючи на можливості та засоби економічного піднесення українського народу і його незалежності. 219 статей його авторства присвячені кооперативній проблематиці, суттєвій ролі кооперативів усіх видів у розвитку національної культури, поширенню досвіду споживчої кооперації європейських країн, господарським справам. Свої праці підписував: Паньківський Кость, Кость Федьків, К. П., К. Ф., Ф. З 1909 р. “Економіст” і додаток до нього “Самопоміч” виходить за редакцією Комітету, членом якого К. Паньківський залишився.

Як бачимо, внесок К. Паньківського в український видавничий процес досить суттєвий. Це був скромний і рідкісний “чоловік роботи”, меценат українського письменства, не одне видання якого завдячує появою на світ його стараннями. З неабиякою пристрастю К. Паньківський видавав книжки, вишукував і виховував таких, щоб їх писали, підтримував їх морально і фінансово. За те й знали його по всіх українських землях, з обох боків Збруча, як щирого, доброго, невтомного патріота, якому незвичайно жива і гідна подиву праця давала розраду і тихе вдовolenня.

⁴² Дорощенко В. “Життя і Знання” // Діло.— 1928.— Чис. 10.— С. 28-29.

⁴³ ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 11, спр. 5284 / п. 329.— 1 арк.

Нижче публікуємо “Автобіографію” К. Паньківського з архіву І. О. Левицького, написану, очевидно, на прохання останнього до його біографічного словника “Трикарпатська Русь в біографіях і портретах її діятелей...”.

Паньковскій Кость (Автобіографія)

Кость Федьків Паньковскій родив ся 15 цвѣтня 1855 р. в Ришковій Волі пов. Ярославского. Батько Теодор, син селянина з Ожомлі, коло Яворова, був свьщеником в Ришковій Волі через 38 літ, правдивий опікун селян. Мати Хризанта, з батька Вітошиньска. До народних шкіл ходив в Перемишли, до гімназії в Перемишли; 1877 здав матуру і вступив на теологію. На другім році теології зівстав оклеветаний в семінарі трема товаришами на підставі їх доносів підозрілий настоятелями о соціалізм. Не натрафивши на розумного чоловіка з серцем та любовію між своїми настоятелями духовними був видалений з семінара. Ідучи яко приватний екстерніст на свьята великодні до батька, дістав від бл. п. Дамяна Гладилевича деякі дозволені книжки з тов. “Просвѣта” до збутя між знакомими. В Перемишли в переїзді передав їх ученикови VII кляси теперішньому о. Петрикови до дальшої роздачі. Глупота товариша шкільного о. Петрика (родом поляка), що Метелика Шевченкового назвав заказаною книжкою, була причиною арештованя так о. Петрика як і више згаданого. По тижни випущено з арешту о. Петрика а по трех місяцях і Паньковского; о. Петрика прийнято назад до гімназії в Перемишли а ему видано, позаяк не прийшло навіть до судової розправи, письмо, скидаюче з него найменшу тїнь підозріня. На підставі сего письма подав ся знов до семінарії духовної, однак дістав відповідь теперішнього крилошанина а тодішнього віцеректора о. Александра Бачиньского: “нам соціалістів в семінарі не треба”, хоч, соціалістом назвав петента ніхто другий, як лиш сей сам о. Бачиньскій, що більше. — тримісячний давній арешт его в Перемишли був споводований лиш відповідею тодішнього віце-ректора семінарії, що на урядове запитанє староства в Ярославлі звучала: видалений з семінарії яко підозрілий о соціалізм. Перебуваючи на студіях у Львові був членом “Дружного Лихваря”, горячим народовцем і яко такій почав борбу в семінарі з так званими москвофілами. Ся борба була й одинокою мнимою провинію у людей, що для рускої справи не мали ні серця ні любови. В році 1880–82 ходив у Відні до Hochschule für Bodencultur. Тамже був членом “Січи” і за заслуги коло товариства іменованій почесним членом товариства. В році 1882/83 по скінченю школи в Відні вернув на село до батька і подав ся до урядової служби яко кандидат лісництва. По році чеканя, хоч був стіпендистом Виділу краєвого і яко такій обовязаний до трилітної

служби в краю, дістав відповідь з Дирекції лісів і долин, що посади урядової не дістане, бо Дирекція поліції на підставі заявленя ректорату духовної семінарії дала єму свідоцтво неблагонадежности. Діставши хвилеву посаду в банку “Włościańskim w likwidacyi”, був там через чотири роки, а рівночасно і адміністратором “Д҃ла” та членом виділу майже всіх руско народних товариств у Львові.

І так був 8 літ членом виділу “Рускої Бесіди” яко господар і касієр, 12 літ членом виділу “Просв҃ты” яко директор канцелярії, секретар, магазинер і бібліотекар; 6 літ членом виділу “наукового товариства імени Шевченка” яко секретар, касієр адміністратор і бібліотекар; 9 літ членом виділу “руского товариства педагогічного” яко секретар, касієр і магазинер; 2 роки яко касієр “Шкільної Помочи”; 8 літ яко настоятель інституту під покровом св. Николая; 1 рік яко член виділу тов. “Зоря” котрого є почесним членом, 2 роки яко член контрольного комітету “Народної Торговлі”.

1887 року завізваний Русинами американськими до веденя “Народної Торговлі” в Америці і до редагованя газети “Америка” їхав вже там, однак завернений з дороги пок. Дамяном Гладилевичем, пок. Юліаном Целевичем та о. Ол. Стефановичем, вернув до Львова, був якійсь час адміністратором “Д҃ла” а відтак став настоятелем інституту.

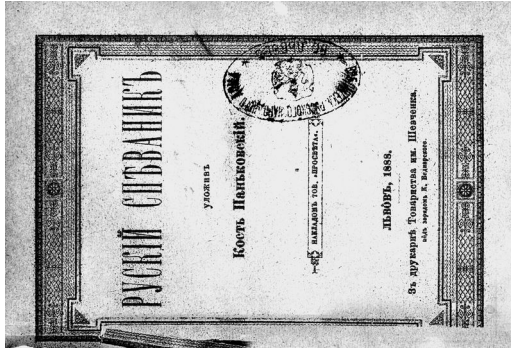
Робота літературна сльідуюча:

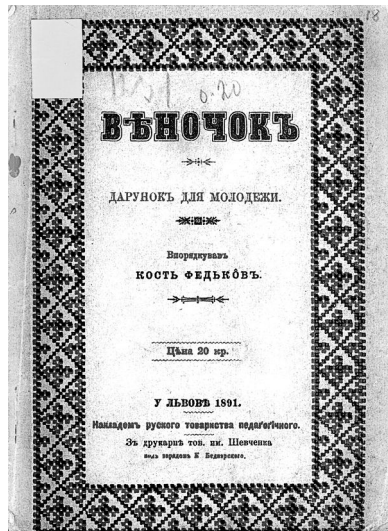
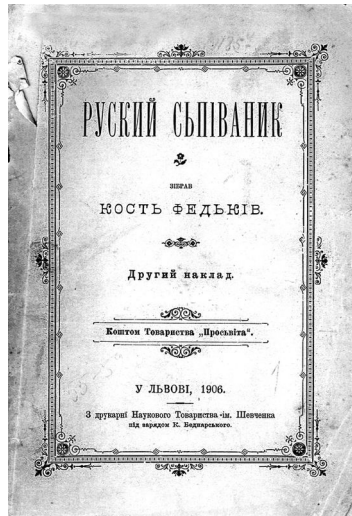
3 календарі тов. “Просв҃та” (непідписані), 2) Сьпіваник виданий тов. “Просв҃та”, 3) Оповіданє (переклад з Толстого) “Два старці”, 4) “Квіточка” тов. Педагогічного, 5) “Віночок” тов. Педагогічного (псевдонім Кость Федьків). Часами підписував ся буквою (Ф.). В “Д҃л҃” поміщував лиш деякі новинки. В році 1892 видавав своїм коштом газету тижневу політичну “Батьківщина” (все не підписане то єго власне або перерібки або ори҃нальне).

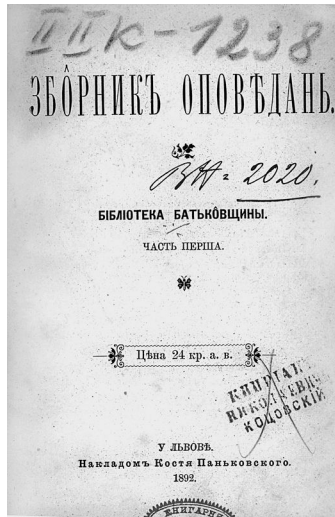
В роках 1892 і 93 видавав своїм коштом газету “Зеркало”, з початку при головній помочи Д-ра Євгена Олесницького і Залуквича а потім сам. Як в другій половині 1893 Редакція “Д҃ла” почала до “Зеркала” відноситись неприхильно і виступила навіть против него, то поплативши всі можливі довги, передав видавництво “Зеркала” з притенсіями у передплатників в сумі 200 зр Редакції “Д҃ла” на власність.

Рускому товариству педагогічному видав wraz з Ром. Заклинським кілька ілюстрованих книжочок; будучи у Відни вистарав ся о репродукції над 200 ріжних фотографій наших видніщих людей, і інших побутових сцен, фотографом Кнїзєка, видав тов. “Просв҃та” альбум заслужених Русинів, видав “Бібліотеки Батьківщини” 5 книжочок, “Дрібної Бібліотеки” 17 книжочок, Монограми до гафту, “Бібліотеки Зеркала” 4 книжочки, і кілька книжочок інших (Діва орлеанська, про Христіян і і[н].) (котрі тепер анонсує).

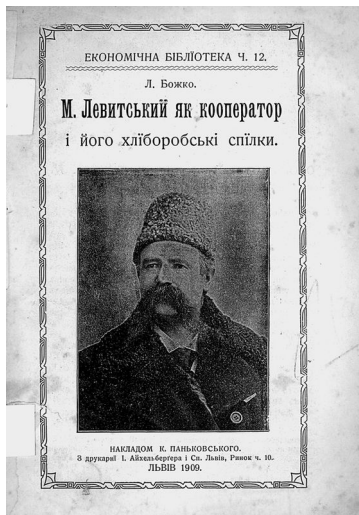
Обкладинки видань Костя Паньківського

Поштова листівка хліборобської виставки в Стрию. На передньому плані зліва —
К. Паньківський

В році 1891, як питане правописне стало важною рускою справою, видав летючу брошуру, “Руска правопись Нагнибїди” в 10.000 примірниках.

Ідеалом молодечим було жите на селі і робота над сільским народом. Доля кинула его до міста. Хотів бути попом, лісничим а став “Mädchen für alles”.

Листи важні у него суть 1) Чайченка, 2) Пісочинця, 3) Масляка, 4) Грабовича, 5) Граба, 6) Школиченка, 7) Кониського, 8) Комара, 9) Загірної, 10) Кононенка, 11) Коцюбинського та інших.

NB) Від сего що подано висше відняти не можна нічого — се чиста правда. Додати можнаби ще богато, однак виглядалоби се тоді самохвалбою. Нехай лучше говорять виділів товариств та загальних зборів особливо з давніших “Просвіти” а недавного “Шевченка”. Все, що відносить ся о. Бачинського можна ствердити присягою. Доносчиками на него були теперішні о. Пелехатий Іона, о. Височанській, і о. Копач (змінив тепер назвиско в намісництві).

ЛНБ. Відділ рукописів.— Ф. 167, оп. 2, спр. 2442/п. 74.— Арк. 7-8.— Автограф.

ВИДАВНИЧІ ПРОЕКТИ КОСТЯ ПАНЬКІВСЬКОГО

Майя Кострова

*молодший науковий співробітник відділу наукової бібліографії
відділення “Наукова бібліографія і книгознавство”
ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України*

Розглядається видавнича діяльність К. Паньківського — видавця серій: “Бібліотека Зеркала” (1891–1892), “Бібліотека Батьківщини” (1892–1896), “Дрібна бібліотека” (1894–1897), “Економічна бібліотека” (1904–1910); упорядника збірників “Рускій співаник”, “Віночок”, “Квіточка”, “Альбом заслужених русинів”, “Українські монограми для вишивок хрестиками і гафтом”. Висвітлюється діяльність К. Паньківського як редактора часописів: “Батьківщина” (1892), “Читальня: Письмо з Просвіти” (1894–1896), “Зоря” (1895–1896), “Дзвінок (1898–1900), “Економіст” (1904–1909), календарів “Просвіти” (1888–1895, 1902) та ін.

Ключові слова: Кость Паньківський, видавнича справа в Галичині, серії: “Бібліотека Батьківщини”, “Дрібна бібліотека”, “Економічна бібліотека”, “Бібліотека Зеркала”.

PUBLISHING PROJECTS BY KOST' PAN'KIVS'KYI

Maia Kostrova

*Junior Research Fellow, Scientific Bibliography Dept.,
Division of Scientific Bibliography and Bibliology,
L'viv Stefanyk Scientific Library, National Academy of Sciences of Ukraine*

Publishing activity of Kost' Pan'kivs'kyi is examined who was the publisher of series: *Biblioteka Zerkala* (1891–1892), *Biblioteka Bat'kivshchyny* (1892–1896), *Dribna Biblioteka* (1894–1897), *Ekonomichna Biblioteka* (1904–1910); editor of collections: *Ruskiy spivanyk*, *Vinochok*, *Kvitochka*, *Al'bom zasluzhenykh rusyniv*, *Ukrains'ki monohramy dlia vyshyvok khrestykom i haftom*. Activity of K. Pan'kivs'kyi as the editor of magazines *Bat'kivshchyna* (1892), *Chyтал'nia: Pys'mo z Prosvity* (1894–1896), *Zoria* (1895–1896), *Dzvinok* (1898–1900), *Ekonomist* (1904–1909), *Prosvita calendars* (1888–1895, 1902) etc. is described.

Keywords: Kost' Pan'kivs'kyi, publishing business in Halychyna, series: *Biblioteka Bat'kivshchyny*, *Dribna Biblioteka*, *Ekonomichna Biblioteka*, *Biblioteka Zerkala*.

ИЗДАТЕЛЬСКИЕ ПРОЕКТЫ КОСТЯ ПАНЬКИВСКОГО

Майя Кострова

*младший научный сотрудник отдела научной библиографии
отделения “Научная библиография и книговедение”
ЛНБ им. В. Стефаника НАН Украины*

Рассматривается издательская деятельность К. Паньківського — издателя серий: “Бібліотека Зеркала” (1891–1892), “Бібліотека Батьківщини” (1892–1896), “Дрібна бібліотека” (1894–1897), “Економічна бібліотека” (1904–1910); составителя сборников “Рускій співаник”, “Віночок”, “Квіточка”, “Альбом заслужених русинів”, “Українські монограми для вишивок хрестиком і гафтом”. Освещается деятельность К. Паньківського как редактора журналов “Батьківщина” (1892), “Читальня: Письмо з Провіти” (1894–1896), “Зоря” (1895–1896), “Дзвінок” (1898–1900), “Економіст” (1904–1909), календарей “Провіти” (1888–1895, 1902) и др.

Ключевые слова: Кость Паньківський, издательское дело в Галичине, серии: “Бібліотека Батьківщини”, “Дрібна бібліотека”, “Економічна бібліотека”, “Бібліотека Зеркала”.